

Úvodní zpráva České republiky o plnění Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte týkajícího se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie

Obsah

1	Úvod	2
2	Obecná opatření implementace.....	2
2.1	Strategie	4
2.2	Vzdělávání.....	6
2.3	Finance	7
2.4	Občanská společnost.....	8
2.5	Nezávislý orgán pro lidská práva	8
3	Prevence	9
4	Zákazy a podobná opatření	12
4.1	Trestné činy a trestní odpovědnost.....	12
4.2	Tresty a konfiskace nástrojů a výnosů.....	15
4.3	Adopce.....	17
5	Ochrana práv obětí.....	18
6	Mezinárodní pomoc a spolupráce	23
7	Data	26
8	Přílohy.....	28

1 Úvod

1. Úvodní zpráva České republiky (ČR) byla vypracována za přispění relevantních státních úřadů. Byla diskutována s členy Výboru pro práva dítěte, který působí jako poradní orgán při Radě vlády ČR pro lidská práva a s veřejnou ochránkyní práv.

2. Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie (dále jen „Protokol“) je na základě Ústavy ČR součástí právního řádu ČR. Pokud zákon stanoví něco jiného než Protokol, má Protokol přednost před zákonem. Protokol byl přeložen do češtiny a publikován v oficiální Sbírce mezinárodních smluv dostupné na stránkách Ministerstva vnitra pod číslem 74/2013 Sb.m.s.

2 Obecná opatření implementace

3. Mezinárodní smlouva má v ČR dle Ústavy ČR aplikační přednost před zákonem. Z toho mj. plyne, že obecné principy obsažené v Úmluvě o právech dítěte, která je součástí právního řádu ČR, zavazují všechny orgány veřejné moci. Nejlepší zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli jejich činnosti týkající se dětí. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je především legislativně ukotvena v článku 32 Listiny základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku ČR. Zájem a blaho dítěte je zakotveno např. jako přední hledisko sociálně-právní ochrany dětí v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Rovněž tak zákaz diskriminace na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení je obsažen v Listině základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR a má tak přednost před zákonem.

4. Základním opatřením pro implementaci Protokolu je zahrnutí všech skutků, jejichž postih Protokol vyžaduje, v podobě trestných činů do trestního zákoníku jako základního kodexu trestního práva. Trestní zákoník jako zákon č. 40/2009 Sb. vstoupil v účinnost 1. 1. 2010. Na jednání, která Úmluva požaduje kriminalizovat, dopadají skutkové podstaty trestných činů hlavy II (trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství), hlavy III (trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti) a hlavy IV (trestné činy proti rodině a dětem). Konkrétní trestné činy jsou uvedeny v Příloze č. 1 a v části 4 Zákazy a podobná opatření.

5. Významnou judikaturou přijatou soudy ve vztahu k prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii je například usnesení Nejvyššího soudu z roku 2012.¹ Nejvyšší soud řekl, že trestně odpovědný bude pachatel při páčání trestného činu obchodování s lidmi na dítěti, přestože nepoužije násilí, pohrůžky násilí, omyl, tíseň nebo závislost dítěte. U trestného činu obchodování s lidmi páchaného na dítěti není trestnost komerčního zneužívání dítěte vázána na některý ze způsobů spáchání tohoto činu uvedených u trestného činu obchodování s lidmi páchaného na dospělé osobě. Není tedy podstatné, zda k takovému komerčnímu zneužití dítěte došlo např. s jeho

¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 3 Tdo 105/2011.

výslovným souhlasem či se znalostí obsahu a smyslu dohody s pachatelem o tomto jeho užití. V dalším usnesení Nejvyššího soudu z roku 2004² je odkazováno přímo na Protokol. Nejvyšší soud odkázal na čl. 2 písm. c) Protokolu, aby správně vyložil pojem dětské pornografie. Došel k závěru, že za pornografické dílo zobrazující dítě „lze pokládat např. snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, dále pak snímky dětí zachycující polohy skutečného či předstíraného sexuálního styku s nimi, popř. i jiné obdobně sexuálně dráždivé snímky dětí.“ V jiném rozhodnutí Nejvyšší soud vymezil pojem pornografické dílo a dětskou pornografii. Nejvyšší soud uvedl, že za pornografické dílo lze považovat takové dílo, „které zvláště intenzivním a vtíravým způsobem zasahuje a podněcuje sexuální pud, překračuje podle převládajících názorů ve společnosti uznávané hranice sexuální slušnosti, uráží neakceptovatelným způsobem cit pro sexuální slušnost, vyvolává pocit studu.“ Dětská pornografie naopak „nemusí dosahovat takové míry intenzity, s jakou je obvykle spojována tzv. tvrdá pornografie, zejména tedy přítomnost násilí nebo deviantních způsobů sexuálních praktik.“³

6. Specifické vládní oddělení, které by se zabývalo pouze implementací Protokolu, nebylo v ČR zřízeno. Otázkami, kterým se Protokol věnuje, se zabývá především Ministerstvo vnitra (prevence), Ministerstvo spravedlnosti (soudní stíhání trestných činů a trestní postih trestných činů, řízení o osvojení) a Ministerstvo práce a sociálních věcí (sociálně-právní ochrana dětí, zprostředkování osvojení a dalších forem náhradní péče). Koordinační roli v oblasti práv dětí obecně má Ministerstvo práce a sociálních věcí. To znamená, že by ministerstvo mělo dohlížet na všechna práva uvedená v Úmluvě o právech dítěte a jejích protokolech a zohledňovat je ve svých strategiích.

7. Pro otázku boje proti obchodování s lidmi obecně plní již od roku 2003 hlavní koordinační roli Ministerstvo vnitra. Ministerstvo vnitra založilo Mezirezortní koordinační skupinu pro oblast boje proti obchodování s lidmi (dále jen „Mezirezortní skupina“). Vzhledem k tomu, že trestný čin obchodování s lidmi pokrývá prodej dětí vymezený v Protokolu (s výjimkou získávání nepřipustným způsobem souhlasu k adopci dítěte), je tato Mezirezortní skupina odpovědná i za část plnění povinností vyplývajících z Protokolu. Mezirezortní skupina byla založena v roce 2008 a schází se nejméně dvakrát ročně. Předsedou Mezirezortní skupiny je ministr vnitra. Stálými členy Mezirezortní skupiny jsou zástupci Ministerstva vnitra, Správy uprchlických zařízení, Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva práce a sociálních věcí, Nejvyššího státního zastupitelství, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Policie České republiky, Rady vlády ČR pro národnostní menšiny, Rady vlády ČR pro lidská práva, Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, nevládních neziskových organizací zabývajících se problematikou obchodování s lidmi a Mezinárodní organizace pro migraci. Mezirezortní skupina každoročně předkládá zprávu o obchodování s lidmi v ČR. Mezirezortní skupina měla ad hoc skupinu v roce 2016 zaměřenou na obchodování s dětmi. Ta byla složena ze

² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004.

³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1002/2012.

zástupců vybraných rezortů a pomohla naformulovat úkoly v Národní strategii boje proti obchodování s lidmi pro rok 2016 – 2019 týkající se obchodování s dětmi.

2.1 Strategie

8. Žádná strategie státu není přímo zaměřena pouze na eliminaci prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. Hlavním dokumentem pro práva dítěte obecně je Národní strategie ochrany práv dětí z roku 2012, která má 4 průřezové priority: participaci dítěte, eliminaci diskriminace a nerovného přístupu vůči dětem, právo dítěte na rodinnou péči a zajištění kvality života pro děti a rodiny. Tato strategie obsahuje 17 dílčích cílů. Dílčí cíl č. 11 se věnuje procesům ochrany a podpory prosperity dětí. Mezi klíčovými aktivitami k dosažení tohoto cíle je uvedeno i zapracování postupů a mechanismů ochrany práv dětí ve specifických situacích (migranti, děti cizinci atd.) a zavedení speciálních přístupů a systémových opatření při péči o děti, které jsou ve zvýšené míře ohroženy sociálně patologickými jevy.

9. Národní strategie ochrany práv dětí odkazuje pouze na Úmluvu o právech dítěte. Nejsou v ní přímo odkazy na Protokol, ale jsou v ní dva odkazy na článek 21 Úmluvy o právech dítěte, který patří mezi články, které má Protokol rozvádět. První odkaz je uveden u cíle č. 9 podporovat náhradní rodinnou péči a druhý u cíle č. 16 kvalita práce, vzdělávání a standardy. Druhý cíl obsahuje úkol vytvořit a realizovat systematické vzdělávací programy pro všechny odborníky pracující s dětmi. V Akčním plánu k Národní strategii ochrany práv dětí 2012 – 2015 je tento úkol omezen na pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí a soudce. Pro soudce není vzdělávání povinné a jedná se pouze o vytvoření vzdělávacího modulu. Více o vzdělávání je uvedeno níže.

10. Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí 2012 – 2015 provádí Národní strategii ochrany práv dětí. Některé cíle a úkoly jsou zaměřené na situace související s Protokolem. Například úkol zpracování komplexní analýzy systému péče o ohrožené děti včetně detailní analýzy stávající sítě služeb slouží ke zlepšení služeb a možností státu vyhledávat a pomáhat ohroženým dětem. Tento úkol byl splněn vypracováním Sociodemografické analýzy v roce 2013. Tato analýza sloužila jako podklad k návrhu optimalizace řízení a financování systému péče o ohrožené děti a rodiny, zejména činnosti orgánů sociálně-právní ochrany a plánování služeb pro práci s rodinami a dětmi. Sociodemografická analýza ukázala rozložení ohrožení dětí a rodin v ČR, tj. ve kterých krajích, okresech a obcích je z hlediska dětí, mládeže a rodin špatná situace. Mnohem vyšší riziko pro děti je v pohraničí, kde se ukazuje velmi silná souvislost nerovnoměrné distribuce ohrožení dětí a rodin s chudobou či sociálním vyloučením v rámci ČR.

11. Dalším úkolem bylo omezování počtu dětí z ČR umístovaných do mezinárodní adopce. V roce 2014 byla ustanovena pracovní skupina k mezinárodním adoptcím, která doporučila několik kroků ke zlepšení systému. Následně byla provedena změna podmínek mezinárodních adoptcí. Nyní je možné dítěti zprostředkovat mezinárodní adopci až po vyčerpání všech možností v rámci vnitrostátního systému náhradní rodinné péče. Dalším úkolem bylo zpracování mezirezortní metodiky pro práci s dětmi migrantů, cizinců bez doprovodu, dětí v kontaktu s policií atd. Mezirezortní metodika nebyla dosud zpracována. Existují tak pouze dílčí metodiky, např. Metodická příručka pro práci s dětmi

– migranty, nezletilými cizinci bez doprovodu a s dětmi v kontaktu s policií Ministerstva práce a sociálních věcí. Na základě uloženého úkolu byl v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí zakotven institut sociální kurately, který zahrnuje opatření k odstranění poruch psychického, fyzického a sociálního vývoje dítěte. Úkol vytvořit mezirezortní metodiku pro práci s dětmi na útěku z institucionální péče není ještě dokončen, na vytvoření této metodiky se stále pracuje.

12. Oblasti obchodování s lidmi se věnuje Národní strategie boje proti obchodování s lidmi, která je vládou přijímána pravidelně od roku 2003. Současná strategie byla přijata na období 2016 – 2019. Její části jsou uvedeny v Příloze č. 6. V této strategii je část věnována přímo boji proti obchodování s dětmi. Prioritním cílem v oblasti boje proti obchodování s dětmi je revize a případná aktualizace a doplnění klíčových dokumentů věnujících se spolupráci a postupům orgánů veřejné správy v oblasti obchodování s dětmi a repatriacím nezletilých cizinců bez doprovodu. Dále jsou formulovány tři specifické úkoly zaměřené přímo na obchodování s dětmi. Těmi jsou úkol aktualizovat manuál Obchodování s dětmi – doporučení pro postup orgánů veřejné správy z roku 2011, úkol vytvořit metodiku k repatriacím osob mladších 18 let a úkol posílit regionální spolupráci orgánů sociálně-právní ochrany dětí a Policie ČR. Plnění úkolů stanovených v Národních strategiích je tradičně monitorováno jednak v rámci zmíněné Mezirezortní koordinační skupiny pro oblast boje proti obchodování s lidmi, a také v rámci každoročně zpracovávaných Zpráv o stavu obchodování s lidmi v ČR.

13. Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 obsahuje kapitulu Pomoc obětem trestné činnosti, práce s dětmi a mládeží. Specifických cílů této kapitoly je celkem 15. Patří mezi ně i cíl věnovat zvýšenou pozornost nejvíce ohroženým a zvláště zranitelným obětem, cíl rozvíjet oblast primární prevence, zejména ve vztahu k dětem, cíl pokračovat v projektu Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech, cíl zajišťovat dohled nad evropskou krizovou linkou pro pohřešované děti a zajistit financování pro provoz evropských krizových a asistenčních linek v ČR⁴ nebo cíl pokračovat v realizaci Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi a v preventivních aktivitách v oblasti obchodování s lidmi a vybudovat a realizovat Program dlouhodobé ochrany cizinců. Poznatky pracovníků veřejné správy, policie i nevládních organizací o zhoršující se situaci a perspektivě dětí a mladistvých v řadě regionů a lokalit ČR vedly Ministerstvo vnitra ke zpracování materiálu „Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“, který předložilo vládě v roce 2014 pro informaci. Rozbor obsahuje celkem 31 doporučení. Rozbor doporučuje např. zkvalitnit počítačovou výuku a přidat více informací o bezpečném užívání sociálních sítí, začlenit do výukových materiálů pro budoucí pedagogy informace o nových formách násilí na dětech a páchaných dětmi (kyberšikana, kyberstalking, kybergrooming), věnovat více pozornosti stylu komunikace policie s dětskou obětí a jejími rodinnými příslušníky či nadále zvyšovat povědomí veřejnosti o existenci a poslání Linky Ztracené dítě společně s propagací projektu Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech. Akční plán prevence

⁴ Jedná se o telefonní čísla 116 000, 116 111 a 116 006.

kriminality na léta 2016 až 2020 ukládá dotčeným orgánům úkol monitorovat naplňování doporučení vyplývajících z Rozboru.

14. Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018 je strategický dokument zabývající se prevencí. úkoly z této strategie jsou průběžně naplňovány. V roce 2016 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy koordinovalo a metodicky vedlo krajské školské koordinátory prevence, metodiky prevence v pedagogicko-psychologických poradnách a školní metodiky prevence, pro které uskutečnilo odborné porady a semináře. V rámci metodického vedení byl vydán nový Metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních. Formou dotačních řízení byla podpořena oblast primární prevence rizikového chování na školách a školských zařízeních. Vyhodnocení plnění této strategie bude realizováno v roce 2018 v rámci přípravy strategie na další období.

15. Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015 – 2025 je strategický a koncepční materiál, který identifikuje oběti trestných činů včetně dětí jako jednu z prioritních skupin, které by stát měl rychle poskytnout dostupné či krizové bydlení. Od roku 2016 Ministerstvo práce a sociálních věcí koordinuje a metodicky vede 16 obcí zapojených do projektu „Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend“. Cílem projektu, který vychází z Koncepce sociálního bydlení, je pilotní testování systému sociálního bydlení v praxi, zajištění a přenos dobré praxe ze zahraničí, posílení kompetencí obcí v poskytování sociálního bydlení, podpora poskytování činností sociální práce, zlepšení spolupráce klíčových aktérů a šíření informací o přínosech sociálního bydlení.

2.2 Vzdělávání

16. Policie ČR se v oblasti obchodování s lidmi a dětmi vzdělává v rámci základní odborné přípravy, přičemž specialisté na tuto problematiku procházejí i kvalifikačními kurzy. Od roku 2014 probíhá v rámci Vyšší policejní školy a střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově kurz kvalifikační přípravy Služby cizinecké policie – Boj proti obchodování s lidmi. Úkolem v Národní strategii boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2012 – 2015, který se týkal problematiky obchodování s lidmi a způsobu identifikace pravděpodobných obětí, bylo zajistit vzdělávání policistů vyjíždějících na zahraniční policejní mise. Tento úkol je plněn průběžně v rámci kurzu pro policisty vysílané do mezinárodních operací (tzv. IPOC). Výuku v anglickém jazyce zajišťují lektori Policie České republiky. Výcvik pro nové uchazeče do zahraničních mírových operací probíhá jednou ročně a účastní se jej asi 16 – 20 policistů.

17. Konzulární úředníci vyjíždějící na zahraniční mise jsou pravidelně v rámci tzv. předvýjezdových školení proškolení pracovníky Ministerstva vnitra v identifikaci potenciálních obětí obchodování s lidmi, systému pomoci a ochrany a také jsou jim předávány kontakty na relevantní instituce a nestátní neziskové organizace.

18. Státní zástupci a soudci se účastní vzdělávacích kurzů a seminářů v rámci Justiční akademie, kde je obchodování s lidmi a témata s ním spojená pravidelně zařazováno na program. V roce 2016 proběhly semináře Zákon o obětech trestných činů, Obchodování s lidmi a trestná činnost související s uprchlickou krizí, Obchodování s lidmi související s migrační vlnou, Trestná činnost mládeže, mravnostní kriminalita a Trestné činy proti

důstojnosti v sexuální oblasti. V roce 2015 proběhly semináře Trestná činnost mládeže, Obchodování s lidmi, Ohrožené děti, Práva poškozených (včetně obětí). V dřívějších letech proběhly semináře na téma Obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování nebo Mravnostní kriminalita, trestná činnost na mládeži. Tyto semináře jsou dobrovolné a účast se pohybuje mezi 40 až 90 účastníky. Zajistit povinné vzdělávání justiční čekatelů o problematice obchodování s lidmi bylo jedním z úkolů Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2012 – 2015. Tento úkol byl splněn částečně. Kurzy byly vytvořeny, ale nebyl zajištěn aspekt povinnosti tohoto vzdělávání.

19. Sociální pracovníci sociálně-právní ochrany dětí, kteří se na obecních úřadech specializují na ochranu týraných a zneužívaných dětí skládají zkoušku zvláštní odborné způsobilosti. Tato zkouška je povinná. Sociální pracovníci mají možnost absolvovat přípravu k této zkoušce. Součástí této přípravy je i téma obchodování s dětmi a komerční zneužívání dětí. Toto téma je vyučováno v rámci tří bloků. První blok se zabývá mezinárodními smlouvami v oblasti práv dětí, včetně Úmluvy o právech dítěte a opčních protokolů k Úmluvě. Druhý blok se věnuje ochraně a pomoci dětem ohroženým syndromem CAN. Třetí blok informuje o trestních předpisech včetně zákona o obětech trestných činů. Sociální pracovníci jsou dále každoročně povinně obecně vzděláváni v tématu obchodování s dětmi. Školní metodici prevence musí absolvovat studium k výkonu specializovaných činností v rozsahu 250 hodin. Vzdělávací programy s tematikou primární prevence rizikového chování má ve své nabídce Národní institut pro další vzdělávání v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Tyto vzdělávací programy nejsou povinné. Statistiky o počtu pedagogů účastnících se vzdělávacích programů nejsou vedeny.

2.3 Finance

20. Finanční prostředky přidělené na prevenci a represii těchto trestných činů nejsou speciálně vymezené a nelze je tudíž konkrétně určit. Jednotlivá opatření jsou financována v rámci příslušných tematických programů. Ministerstvo spravedlnosti má prostředky určené na prevenci veškeré trestné činnosti. Program prevence kriminality Ministerstva spravedlnosti měl na rok 2016 rozpočet 6.595.000 Kč. Ministerstvo vnitra financuje Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi prostřednictvím smlouvy uzavřené se specializovanými nevládními organizacemi.⁵ V roce 2013 se jednalo o částku 1.112.449 Kč, v roce 2014 o částku 1.152.448 Kč, v roce 2015 o částku 1.126.108 Kč a v roce 2016 o částku 1.175.568 Kč. Od roku 2016 je navíc vynakládána částka 2.000.000 Kč ročně na provoz tří telefonních linek. Linky jsou určeny nejen pro pohřešované, ale i ostatní děti a pro oběti trestných činů. Z rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí je poskytována účelová neinvestiční dotace obcím na výkon sociálně-právní ochrany dětí. Dotace v roce 2016 činila 1,1 mld. Kč.

⁵ Arcidiecézní charita Praha – projekt Magdala, dostupné na adrese <http://praha.charita.cz/sluzby/magdala/>, La Strada, dostupné na adrese <http://www.strada.cz/>, Diakonie České církve evangelické, dostupné na <http://www.diakonie.cz/en/>

2.4 Občanská společnost

21. Zapojení nevládního sektoru do naplňování Protokolu se uskutečňuje v různých formách spolupráce se státními orgány i v samostatné činnosti, která je státem finančně podporována. Zástupci specializovaných organizací se účastní Mezirezortní skupiny pro oblast boje proti obchodování s lidmi či dalších zmíněných orgánů a participují na školeních. Nevládní organizace stejně jako jakákoli jiná osoba mohou anonymně oznámit podezření na komerční sexuální zneužívání dítěte orgánu sociálně právní ochrany dětí. Nevládní organizace také mohou být pověřeny výkonem sociálně právní ochrany dětí či sociálních služeb. Celkem 406 nevládních organizací je pověřeno k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, např. k vyhledávání ohrožených dětí, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje. V rámci sociálních služeb mohou například poskytovat odborné sociální poradenství, poradenství pro oběti trestných činů, telefonickou krizovou pomoc, terénní programy a další. Nevládní organizace provozují evropské krizové a asistenční linky jako linku pro pohřešované a ohrožené děti,⁶ linku pro děti⁷ a linku pro oběti trestných činů.⁸ Tato jejich činnost je rovněž podporována ze státního rozpočtu, jak je uvedeno výše.

2.5 Nezávislý orgán pro lidská práva

22. Nezávislým orgánem, který se zabývá dodržováním lidských práv v ČR, je veřejný ochránce práv. Veřejný ochránce práv v mnohém naplňuje požadavky Pařížských principů. Působnost a pravomoci ochránce jsou upraveny zvláštním zákonem o Veřejném ochránci práv. Jeho úkolem je dbát na výkon státní správy v souladu se zákonem a s principy dobré správy, čímž přispívá k ochraně základních práv a svobod. Ochránce koná nezávislá šetření, dává doporučení k nápravě nedostatků a vyžaduje od úřadů jejich plnění. Stěžovateli může doporučit kroky k ochraně jeho práv. Úřady mají povinnost s ochráncem spolupracovat a činit opatření k nápravě. V opačném případě ochránce informuje nadřízené úřady, vládu nebo veřejnost. Ochránce se rovněž zabývá dohledem nad místy, kde jsou osoby omezené na svobodě podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Ochránce dále jako orgán boje proti diskriminaci poskytuje obětem diskriminace pomoc při ochraně jejich práv, provádí výzkum a vydává zprávy a doporučení k otázkám diskriminace. Ochránce rovněž provádí sledování ochrany práv cizinců a zacházení s nimi během vyhoštění.

23. Ochránce je volen na období 6 let Poslaneckou sněmovnou, které odpovídá za výkon své funkce. Je nezávislý na jakémkoliv jiném orgánu a je vybaven vlastní kanceláří, která je finančně nezávislá, funguje permanentně a plní jeho úkoly. O své činnosti informuje Poslaneckou sněmovnou skrze pravidelné čtvrtletní a výroční zprávy. Všechny tyto a další informace o své činnosti zveřejňuje ochránce na svých stránkách. Na základě

⁶ Linka Ztracené dítě na stránkách: http://linkaztracenedite.cz/?page_id=48

⁷ Linka bezpečí na stránkách: <http://www.linkabezpeci.cz/?gclid=COPOsriyo9ICFaQW0wodztolNA>

⁸ Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí provozovaná Bílým kruhem bezpečí, z. s. <http://www.116006.cz/>.

své činnosti ochránce doporučuje změny právní úpravy, vládních politik či administrativních postupů. Ochránce se často vyjadřuje k návrhům vládních politik a legislativních opatření z hlediska ochrany lidských práv. Ochránce rovněž spolupracuje s akademickými institucemi a nestátními organizacemi, organizuje odborné konference a vydává i odborná stanoviska a příručky.

24. Z otázek, které jsou v působnosti Protokolu, se ochránce věnuje především činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí, které zprostředkovávají osvojení a pěstounskou péči. Ochránce se pak zabývá případy, kdy došlo k pochybení takového orgánu. Lze uvést příklad, kdy sociální pracovnice nutila rodiče do přenechání dítěte k adopci. Po prošetření případu ochráncem bylo dítě vráceno rodičům do péče.⁹ Příklad z roku 2015¹⁰ se týkal propuštění dítěte z nemocnice, kdy nemocnice vydala dítě rodičům až po vydání souhlasu orgánem sociálně-právní ochrany dítěte. Vydání dítěte však nemůže být podmiňováno takovým souhlasem, a proto shledal ochránce v tomto případě pochybení orgánu. Náprava byla dosažena seznámením pracovníků se stanoviskem ochránce.

3 Prevence

25. Orgány sociálně-právní ochrany dětí věnují speciální pozornost ohroženým dětem. Ohrožení dítěte orgán sociálně-právní ochrany dětí posuzuje na základě informací o jeho situaci. Na základě těchto informací pak orgán sociálně-právní ochrany dětí určí, zda dítě spadá do některé ze skupin ohrožených dětí, mezi něž patří i oběti obchodování nebo komerčního sexuálního zneužívání. Orgán sociálně právní ochrany dětí si všímá např. dětí, které zanedbávají školní docházku, požívají alkohol nebo návykové látky, žijí se prostitutkami nebo spáchaly trestný čin. Informace o těchto dětech může získat orgán z různých zdrojů. Státní orgány, školy nebo nemocnice mají povinnost oznámit orgánu sociálně-právní ochrany dětí, pokud se s takovým dítětem setkají. Následně po vyhodnocení situace orgán zpracuje individuální plán ochrany dítěte, kde navrhne, jak se v blízké budoucnosti bude pracovat s dítětem a jeho rodinou. V plánu je stanoven cílový stav situace rodiny, kroky, které by mohly vést k vyřešení jednotlivých problémů v rodině, dohoda, jaké kroky kdo provede a zhodnocení, zda a které kroky se podařilo uskutečnit.

26. Identifikace dětí-cizinců probíhá většinou sdělením totožnosti dítětem. Policie a orgány sociálně-právní ochrany dítěte využívají k dalšímu ověření totožnosti dítěte různé databáze. V případě zjišťování věku se výjimečně přistupuje i k lékařské metodě, kterou je rentgenování levé ruky dítěte. Orgány sociálně-právní ochrany dětí dále spolupracují se zahraničními ambasádami a zahraničními orgány sociálně-právní ochrany pro získání dalších informací o dítěti. Tak tomu není jen v případě, kdy dítě požádá o mezinárodní ochranu.

⁹ Příklad z roku 2000-2003, sp. zn.: 4464/2002/VOP/TL. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Rodina a dítě. 2007, str. 110-138.

¹⁰ Příklad z roku 2015, sp. zn.: 4002/2015/VOP.

27. Důležitým mechanismem byl tzv. Systém včasné intervence. Tento systém zabezpečoval zasílání zpráv týkajících se dětí orgánům sociálně-právní ochrany dětí. Jednalo se o mezirezortní projekt, jehož cílem byla prevence rizika kriminálního vývoje dětí a mladistvých nebo jeho pokračování, ochrana dětí před trestnou činností, před týráním, zneužíváním a zanedbáváním a humanizace a debyrokratizace práce s dětským klientem a jeho rodinou. Systém včasné intervence stavěl na třech principech – na týmové spolupráci subjektů (zástupci orgánů sociálně-právní ochrany dětí, Policie ČR, justiční orgány, úřady práce, zdravotnická zařízení, školy a školská zařízení a nestátní neziskové organizace), které s ohroženými dětmi a jejich rodinami přicházejí do kontaktu a pracují s nimi (tzv. Týmy pro mládež), na vzájemně provázaných nápravných opatřeních, která směřují k resocializaci dětského klienta, jeho nejbližšího sociálního prostředí a na jednotném informačním prostředí, které umožňuje rychlý přenos informací, komunikaci, kontrolu nad činnostmi jednotlivých subjektů a vedení spisové dokumentace orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Novelou zákona o sociálně právní ochraně dětí se změnil kontext realizace Systému včasné prevence, kdy jeho praktické provádění přešlo z gesce Ministerstva vnitra na Ministerstvo práce a sociálních věcí. V současnosti probíhají práce na realizaci informačního systému sociálně právní ochrany dětí, avšak dosud není vytvořeno propojení na ostatní instituce.

28. Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi¹¹ Ministerstva vnitra je program, jehož cílem je poskytnout oběti trestného činu obchodování s lidmi podporu, zabezpečit ochranu jejích lidských práv a důstojnosti, motivovat oběť ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a zprostředkovat dobrovolný návrat oběti do země původu. Součástí preventivních aktivit Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi je podpora sociálního poradenství pro potenciální oběti obchodování s lidmi poskytovaného nízkoprahovými poradnami specializovaných nevládních organizací.¹² Odborné poradenství bylo poskytnuto především osobám z Bulharska, Rumunska a z Ukrajiny. Další osoby byly z Moldavska, Slovenské republiky, Ruska a Uzbekistánu. V posledních letech se podařilo zvýšit informovanost o programu prostřednictvím terénní práce – terénních výjezdů a umožnit tak přístup ke specializovaným službám v programu pro více obětí. Proběhlo celkem 37 terénních výjezdů za účelem vyhledávání a informování potenciálních obětí na celém území ČR. Převážná část kontaktovaných osob byli občané EU, především z Bulharska a Rumunska. Mezi občany třetích států převládali občané z Ukrajiny.

29. Ministerstvo vnitra v oblasti prevence kriminality věnuje pozornost především informování občanů o možnostech ochrany před trestnou činností a také upozorňování na nové typy kriminality. V letech 2012 až 2015 se jednalo především o prevenci kriminality rizikových jevů v oblasti virtuální komunikace. Od roku 2011 bylo

¹¹ Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi je určen pro oběti obchodování s lidmi starší 18 let, tzn. pro občany Evropské unie obchodované na území ČR, pro občany třetí země obchodované na území ČR a pro občany ČR obchodované na území ČR či v zahraničí. V odůvodněných případech tento Program zaopatří také rodinného příslušníka oběti zařazené do Programu, např. nezletilé dítě

¹² Arcidiecézní charita Praha – projekt Magdala, dostupné na adrese <http://praha.charita.cz/sluzby/magdala/>, La Strada, dostupné na adrese <http://www.strada.cz/>, Diakonie České církve evangelické, dostupné na <http://www.diakonie.cz/en/>

Ministerstvo vnitra partnerem projektu E-Synergie Centra prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Cílem projektu bylo systematicky snižovat rizika spojená s virtuální komunikací s ohledem na mladou generaci.¹³ Podpora projektu ze strany Ministerstva vnitra byla odborná (lektorská činnost). Cílem projektu bylo vytvořit funkční vědecko-výzkumnou síť, propojující vzdělávací, výzkumné a podnikatelské organizace zaměřující se na oblast rizikové virtuální komunikace v kyberprostoru a související kyberkriminalitu. Síť funkčně propojuje jak oblast teoretickou, tak praktickou (vzdělávání, intervence, trestně-právní řešení problematiky, implementace znalostí do komerční sféry). Uvnitř sítě také probíhaly vzdělávací a školicí aktivity vedoucí ke zvýšení spolupráce jednotlivých členů sítě a ke zvyšování existujícího know-how. V rámci projektu proběhly dvě stáže studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci na pracovištích Policie ČR a následně proběhly diskuze k problematice činnosti Policie ČR v oblasti informační kriminality, legislativy v oblasti kybernetického prostředí či informační kriminality se zaměřením na děti. Dále byl realizován v rámci projektu odborný seminář „Vybrané aspekty informační kriminality“, kterého se zúčastnilo 60 policistů pracujících v oblasti informační kriminality z krajských ředitelství Policie ČR.

30. V průběhu realizace projektu vznikla v roce 2010 na Univerzitě Palackého v Olomouci také poradna, kterou formálně zaštitilo odborné pracoviště Centrum rizikové virtuální komunikace, které je také odborným garantem a realizátorem projektu E-Bezpečí. Od té doby poradna zaznamenala více než 1500 případů spojených se zneužitím internetu (kyberšikana, sexting, kybergrooming, zneužití osobních údajů atd.). Řada případů byla předána Policii ČR. Poradenská činnost je poskytována anonymně a zdarma. V roce 2015 poradna zpracovala 292 případů a obdržela ocenění významný projekt Olomouckého kraje. Poradna je finančně podporována Statutárním městem Olomouc, Ministerstvem vnitra ČR, Olomouckým krajem, společností O2 Czech Republic, firmou Seznam.cz, firmou Google a dalšími institucemi. Došlo také k prohloubení úzké spolupráce Ministerstva vnitra, Policie ČR a společností Seznam.cz, Vodafone a Google. Tento projekt byl v roce 2014 ukončen.

31. Na aktivity projektu E-Synergie v současnosti úspěšně navazuje a projektových výstupů využívá projekt E-Bezpečí.¹⁴ Projekt E-Bezpečí je celorepublikový projekt zaměřený na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou rizikovým chováním na internetu a souvisejícími fenomény. Projekt je realizován stejným Centrem, které realizovalo projekt E-Synergie. Projekt je časově neohraničený a zaměřuje se na nebezpečné internetové fenomény, které ohrožují jak děti, tak i dospělé uživatele internetu. Projekt se specializuje zejména na kyberšikanu a sexting, kybergrooming, kyberstalking a stalking, rizika sociálních sítí, hoax a spam a zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií. Základním východiskem projektu je terénní práce s nejrůznějšími cílovými skupinami, přednášková činnost, preventivní vzdělávací akce apod. Mezi cílové skupiny projektu E-Bezpečí patří žáci a studenti, učitelé, lidé zabývající se prevencí sociálně patologických jevů, metodici prevence, policisté, manažeři

¹³ <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/in-english>

¹⁴ <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/in-english>

prevence kriminality, vychovatelé, pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí i rodiče. Přednášky mapují jak konkrétní nebezpečné jevy, tak možnosti prevence a obrany proti útočníkům. Představa o problematice je vytvářena na základě modelových situací i skutečných kauz.

32. V roce 2015 Ministerstvo vnitra podpořilo kampaň organizace La Strada k prevenci obchodování s lidmi. Přesný finanční obnos není možné zjistit. Ministerstvo vnitra disponuje pouze částkami poskytnutými v rámci dotačního Programu prevence kriminality (viz níže). Cílem bylo zvýšit informovanost o problematice obchodování s lidmi v ČR. Spot s danou tematikou byl primárně šířen po internetu, neboť v tomto prostoru podle posledních trendů klienti a klientky sexuální služby či pracovní příležitosti vyhledávají nejčastěji. Právě dosah kampaně, která je cílena na širokou veřejnost, je klíčovým prvkem této dobré praxe. Do budoucna by preventivní kampaně měly být zaměřeny na specifické profesní skupiny a zranitelné skupiny obyvatel i na širokou veřejnost. Ministerstvo vnitra poskytuje finance v rámci dotačního Programu prevence kriminality. Ministerstvo vnitra takto poskytlo v roce 2013 45.000 Kč, v roce 2014 45.000 Kč, v roce 2015 75.000 Kč a v roce 2016 55.000 Kč. V rámci Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi vydalo v roce 2015 1.126.108 Kč.

33. V minulých letech bylo uskutečněno několik kampaní zaměřených na prevenci obchodování s lidmi. Kampaň proti obchodu s lidmi zaměřená na zákazníky prostituce v ČR byla realizována Mezinárodní organizací pro migraci v Praze za spolupráce Ministerstva vnitra, nestátních neziskových organizací La Strada Česká republika a Charita Česká republika a Britského velvyslanectví v Praze. Na tento projekt Ministerstvo vnitra vynaložilo 949.171 Kč. Projekt probíhal od roku 2007 do roku 2008. Cílem této kampaně bylo zvýšit povědomí o obchodu s lidmi a nabídnout další informace, jako například informace o nevládních organizacích poskytujících podporu obchodovaným osobám. V rámci projektu byly vytvořeny plakáty a pohlednice a byly uvedeny do provozu webové stránky obsahující podrobnější informace o obchodu s lidmi, s možností poslat e-mail nebo se zapojit do zákaznického fóra. Materiály kampaně byly průběžně šířeny v tramvajích, metru, na veřejných místech a mimo jiné také na vybraných hraničních přechodech s Německem a Rakouskem. Všechny materiály kampaně, webové stránky i hovory na telefonních linkách byly k dispozici česky, německy a anglicky. Webové stránky kampaně byly hojně navštěvovány. Informativně-preventivní účel kampaně byl tedy hodnocen jako naplněný.

4 Zákazy a podobná opatření

4.1 Trestné činy a trestní odpovědnost

34. Trestní zákoník považuje prodej dítěte, dětskou prostituci i dětskou pornografii za trestné činy. Prodej dítěte a dětská prostituce jsou postihovány jako trestný čin obchodování s lidmi. Obchodování s dětmi se dopustí osoba, která „přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje, přijme nebo vydá dítě, aby ho bylo jiným užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla, k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z těla, k službě

v ozbrojených silách, k otroctví nebo nevolnictví, nebo k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo ten, kdo kořistí z takového jednání“. Taková osoba bude potrestána odnětím svobody na dvě léta až osmnáct let. Dětská prostituce je také stíhána jako trestný čin pohlavního zneužití a trestný čin svádění k pohlavnímu styku. Trestný čin pohlavního zneužití chrání děti mladší 15 let před všemi formami sexuálních aktivit včetně dobrovolného sexuálního styku bez úplaty, protože podle českého práva je trestněprávně postižitelný jakýkoliv sexuální styk s osobou mladší 15 let. Trestný čin svádění k pohlavnímu styku kriminalizuje nabídnutí, slib nebo poskytnutí úplaty, výhody či prospěchu za pohlavní styk s jakoukoliv osobou mladší 18 let, její pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování, neboť v souladu s Protokolem je zde dítěti za sexuální aktivity nabízeno protiplnění. K potírání nelegální adopce slouží trestný čin svěřeni dítěte do moci jiného, který stíhá jednání spočívající ve svěřeni dítěte do moci jiného za odměnu za účelem adopce nebo pro jiný obdobný účel. Za tento trestný čin je možné uložit trest odnětí svobody až na deset let. Výroba, distribuce, šíření, dovoz, vývoz, nabízení, prodej či držení dětské pornografie je postihováno jako trestný čin výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií a trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie. Za trestný čin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií je možné uložit trest odnětí svobody až na osm let. Za trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie je možné uložit trest odnětí svobody na jeden rok až osm let. Další trestné činy, které postihují jednání spojená s prodejem dětí, dětskou prostitucí a dětskou pornografií, jsou zbavení osobní svobody, omezování osobní svobody, zavlčení, vydírání, útisk, znásilnění, sexuální nátlak, kuplířství, účast na pornografickém představení, navazování nedovolených kontaktů s dítětem, únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou a ohrožování výchovy dítěte. Neoprávněné zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče je postihováno jako správní delikt v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Relevantní ustanovení jsou uvedena v Příloze č. 1. Každý trestný čin má u sebe uveden rozsah možného trestu odnětí svobody. Pohlaví oběti ani pachatele není z hlediska trestního práva rozhodující.

35. Trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku se u mladistvých (tj. osob od 15 do 18 let) páchajících provinění¹⁵ snižují na polovinu. Osoby mladší patnácti let nejsou trestně odpovědné. Horní hranice trestu odnětí svobody u mladistvých páchajících provinění nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. Za splnění přísných podmínek lze výjimečně udělit trest v rozmezí od pěti do deseti let.

36. Specifické přitěžující a polehčující okolnosti ke konkrétním trestným činům jsou uvedeny také v Příloze č. 1. Mezi přitěžující okolnosti patří např. spáchání trestného činu ke škodě dítěte, osoby blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí.

37. Obecně je stanoveno, že trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby. Promlčecí doba je dlouhá v závislosti na maximální možné trestní sazbě odnětí svobody u daného trestného činu, a to od tří do dvaceti let. Například u trestného činu obchodování s lidmi se jedná o promlčecí dobu patnáct let. Podrobnější

¹⁵ Trestné činy páchané osobami ve věku od 15 do 18 let jsou nazývané provinění a tresty za ně ukládané jsou nazývány trestní opatření.

informace jsou uvedeny v Příloze č. 1. Promlčecí doba u osob ve věku od 15 do 18 let je snížena. U trestného činu obchodování s lidmi je promlčecí doba pět let. Do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou oběť trestného činu obchodování s lidmi nebo některého trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byla mladší osmnácti let. To znamená, že promlčecí doba začíná plynout až od chvíle, kdy oběť dosáhla věku 18 let.

38. V základní skutkové podstatě je příprava trestná pouze u trestného činu obchodování s lidmi, pokus je trestný u všech trestných činů. Účastenství je trestné vždy, pokud se pachatel o trestný čin alespoň pokusil. Obecně přitěžující a obecně polehčující okolnosti jsou uvedeny v trestním zákoníku. Obecně polehčující okolností je například skutečnost, že pachatel spáchal trestný čin pod vlivem hrozby nebo nátlaku, či ve věku blízkém věku mladistvých, tedy zpravidla ve věku do 19 či do 20 let, výjimečně, pokud to je odůvodněno jejich rozumovou a mravní vyspělostí, až do dovršení 21 let. Naopak mezi obecně přitěžující okolnosti patří skutečnost, že pachatel spáchal trestný čin ke škodě dítěte, či svedl k trestnému činu jiného, zejména dítě. Jejich výčet je pouze demonstrativní, což znamená, že je možné formulovat další přitěžující a polehčující okolnosti v závislosti na okolnostech daného případu.

39. Právnícké osoby jsou odpovědné za všechny trestné činy, jejichž postih Protokol vyžaduje.

40. Samotná propagace uvedených trestných činů může být postižitelná jako forma účasti na trestném činu za předpokladu, že bude směřovat k individuálně určenému trestnému činu a potenciálnímu pachateli, přičemž dojde alespoň k pokusu o tento trestný čin. Sankce účastenství jsou pak stejné jako u pachatelství. V opačném případě, bude-li propagace obecnějšího rázu, lze uvažovat o trestním postihu pro trestné činy podněcování k trestnému činu či schvalování trestného činu. Za podněcování lze uložit až dva roky, za schvalování lze uložit až jeden rok trestu odnětí svobody.

41. Na dané trestné činy se nevztahuje zásada ochrany ani zásada univerzality, které zajišťují postih trestného činu bez vazeb na ČR. Použijí se tedy obecná ustanovení o místní a osobní působnosti trestního zákoníku. Obecně platí, že podle zákona ČR se posuzuje trestnost činu, který byl spáchán na jejím území. Trestný čin se považuje za spáchaný na území ČR, dopustil-li se tu pachatel zcela nebo zčásti jednání, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti v cizině, nebo porušil-li nebo ohrozil-li tu pachatel zájem chráněný trestním zákonem nebo měl-li tu alespoň zčásti takový následek nastat, i když se jednání dopustil v cizině. Účastenství je pak spácháno na území ČR, je-li tu spáchán čin pachatele, nebo jednal-li tu zčásti účastník činu spáchaného v cizině. Jednal-li účastník na území ČR, užije se na účastenství zákona ČR bez ohledu na to, zda je čin pachatele v cizině trestný. Dále platí, že podle zákona ČR se posuzuje i trestnost činu, který v cizině spáchal občan ČR nebo osoba bez státní příslušnosti, která má na jejím území povolen trvalý pobyt. Podle zákona ČR se posuzuje také trestnost činu, který byl spáchán v cizině proti občanu ČR nebo proti osobě bez státní příslušnosti, která má na území ČR povolen trvalý pobyt, jestliže je čin v místě spáchání činu trestný nebo jestliže místo spáchání činu nepodléhá žádné trestní pravomoci. Z daného vyplývá, že ČR neuplatňuje svou

jurisdikci na trestné činy uvedené v čl. 3 odst. 1 Protokolu v případech, kdy je údajným pachatelem osoba, která má obvyklý pobyt na jejím území.

4.2 Tresty a konfiskace nástrojů a výnosů

42. Pokud jde o ukládání trestů, obecně platí, že získal-li nebo snažil-li se získat pachatel trestným činem majetkový prospěch, přihlédne k tomu soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry; jestliže to nevyklučují jeho majetkové nebo osobní poměry, uloží mu s přihlédnutím k výši takového majetkového prospěchu některý z níže uvedených trestů, který ho postihne na majetku, a to jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu.

43. Zajištění konfiskace věcí užívaných k páčání trestných činů uvedených v Protokolu a výnosů z takových trestných činů, požadovaných čl. 7 Protokolu, je provedeno několika trestněprávními instituty. Těmi jsou trest propadnutí věci, trest propadnutí majetku, peněžitý trest, a dále ochranné opatření zabránění věci a zajištění věci jakožto věci důležité pro trestní řízení. Soud obligatorně uloží trest propadnutí věci, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj. Soud dále může uložit trest propadnutí věci, které bylo užito k spáchání trestného činu nebo která byla k spáchání trestného činu určena, nebo kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyl za věc získanou trestným činem nebo jako odměnu za něj. Zajištění věci je možné v případě, že skutečnosti nasvědčují tomu, že věc je nástrojem nebo výnosem z trestné činnosti. Zabránění věci umožňuje odčerpávat nástroje nebo výnosy z trestné činnosti, které náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit.

44. Pokud soud odsuzuje pachatele k výjimečnému trestu anebo odsuzuje-li jej za zvlášť závažný zločin, jímž pachatel pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch, může soud uložit trest propadnutí majetku, resp. jeho určené části. Bez těchto podmínek může soud uložit trest propadnutí majetku pouze v případě, že trestní zákon uložení tohoto trestu za spáchaný zločin výslovně dovoluje, což je případ např. trestného činu obchodování s lidmi, svěření dítěte do moci jiného či výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií. Jako samostatný trest může být trest propadnutí majetku uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a k osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

45. Peněžitý trest soud ukládá v denních sazbách (20 až 730 denních sazeb), přičemž jedna denní sazba činí 100 Kč – 50.000 Kč. Počet denních sazeb soud určí s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu; výši jedné denní sazby peněžitého trestu stanoví soud se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Ukládá-li soud peněžitý trest, stanoví pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl vykonán, náhradní trest odnětí svobody až na čtyři léta.

46. Zabránění věci je ochranné opatření, které lze využít k odčerpání věcí náležejících pachateli nebo třetím osobám. Zabránění věci umožňuje odčerpávat nástroje nebo výnosy z trestné činnosti, které náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, nebo pokud jejich zabránění vyžaduje bezpečnost lidí nebo majetku nebo jiný obdobný obecný zájem anebo hrozí nebezpečí, že budou sloužit ke spáchání zločinu. Dále se umožňuje zabrat jiné osobě než pachateli věc, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj. Další možné opatření je zabránění náhradní hodnoty. Soud může zabrat

osobě, která zničila či jinak odstranila nebo zužitkovala věc, která by mohla být zabránna, náhradní hodnotu.

47. Obecně platí, že každý, kdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení, je povinen ji na vyzvání předložit soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Je-li ji nutno pro účely trestního řízení zajistit, je povinen věc na vyzvání těmto orgánům vydat. Vyzvat k vydání věci je oprávněn předseda senátu, v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán. Nebude-li věc důležitá pro trestní řízení na vyzvání vydána tím, kdo ji má u sebe, může mu být na příkaz předsedy senátu a v přípravném řízení na příkaz státního zástupce nebo policejního orgánu odňata. Policejní orgán potřebuje k vydání takového příkazu předchozí souhlas státního zástupce; bez předchozího souhlasu může být příkaz policejním orgánem vydán jen tehdy, jestliže nelze předchozího souhlasu dosáhnout a věc nesnese odkladu.

48. V případě nemovitostí, peněžitých prostředků na účtu u banky, zaknihovaných cenných papírů a dalších nehmotných věcí dále platí, že nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že věc je určena ke spáchání trestného činu nebo k jeho spáchání byla užita, nebo je výnosem z trestné činnosti, může předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán rozhodnout o zajištění takové věci. V usnesení o zajištění věci se tomu, komu byla věc zajištěna, zakáže, aby ji po oznámení usnesení převedl na jiného nebo ji zatížil. Ten, komu byla věc zajištěna, má právo kdykoli žádat o zrušení nebo omezení zajištění. Nelze-li zajistit původní věc, která je určena ke spáchání trestného činu, nebo k jeho spáchání byla užita, nebo je výnosem z trestné činnosti, lze přistoupit k zajištění náhradní hodnoty. Tato náhradní hodnota však musí, byť jen zčásti, odpovídat hodnotě takové věci.

49. Trestní řád upravuje rovněž zajišťovací instituty sloužící specificky k zajištění výkonu peněžitého trestu a k zajištění výkonu trestu propadnutí majetku. O zajištění pro tyto účely lze rozhodnout po zahájení trestního stíhání, lze-li očekávat uložení daného typu trestu. Podstata zajištění spočívá v zákazu jednání v neprospěch zajištěné věci, tj. zejména jejího převodu či zatížení; v případě hmotných věcí pak i v zákazu jejich znehodnocení nebo zničení. O zajištění rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem soud.

50. Ve vztahu k žádostem jiných smluvní stran o zajištění a konfiskaci věcí nebo výnosů z trestné činnosti spojené s trestnými činy pokrytými Protokolem lze uvést, že právní úprava ČR umožňuje uznat a vykonat rozhodnutí vydané v cizím státě v souvislosti s trestným činem, kterým byl uložen mimo jiné trest propadnutí majetku nebo věci, nástrojů použitých ke spáchání trestné činnosti a výnosů z takové trestné činnosti.

51. V březnu 2017 nabyla účinnosti novela trestního zákoníku, která umožňuje zabavit další majetek. V souvislosti s odsouzením určité osoby bude možné odčerpat nejen majetkový prospěch získaný takovým trestným činem, ale i další majetek, který pravděpodobně pochází z trestné činnosti. Nové ochranné opatření zabráni části majetku podle trestního zákoníku je založeno na nižším důkazním standardu, pokud jde o prokazování původu majetku. To znamená, že nebude nutné prokazovat skutečnost, že majetek pochází z trestné činnosti. Postačí, když na základě provedeného dokazování bude mít soud za prokázané, že určitá část jeho majetku je výnosem z trestné činnosti.

Soud může toto opatření uložit pachateli, který byl uznán vinným úmyslným trestným činem, za který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně čtyři léta, mj. trestným činem výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií.

4.3 Adopce

52. Proces osvojení zakotvuje množství záruk pro to, aby byla chráněna práva zainteresovaných osob, na prvním místě pak samotného nezletilého dítěte. Občanský zákoník, jakož i navazující procesní předpisy, poskytují záruky pro respektování pravidla o informovaném a dobrovolném souhlasu k osvojení dítěte. Souhlas se dává osobním prohlášením rodiče a před jeho udělením musí být rodič poučen o podstatě a důsledcích prohlášení a o podstatě osvojení. Prohlášení musí splňovat obecné náležitosti právního jednání (například být prosto jakéhokoliv nátlaku). Zároveň zákon zdůrazňuje potřebu nespokojit se pouze s předem daným písemným souhlasem, ale zjistit v rámci řízení o osvojení dítěte i aktuální stanovisko rodiče, a to i tehdy, není-li účastníkem řízení o osvojení. Je-li souhlas vázán na podmínky, nebo je-li časově omezený, nepřihlíží se k němu. Souhlasu je třeba i tehdy, pokud rodič nenabyl plné svéprávnosti. V tomto případě není přípustné, aby za něj jednal v této věci jeho opatrovník. Souhlas k osvojení dítěte nemůže dát rodič před dosažením 16. roku svého věku. Souhlas je možné odvolat ve lhůtě tří měsíců od jeho vydání s několika výjimkami, kdy lze souhlas odvolat i později. Souhlas pozbývá účinnosti i tehdy, byl-li dán s určením pro konkrétní osobu jako osvojitele a bude-li návrh na osvojení vzat zpět, nebo bude-li zamítnut. Účinnosti pozbývá také, nedojde-li k osvojení do 6 let od doby jeho dání. Zákon dále chrání biologické matky, jakož i otce tím, že matka osvojovaného dítěte může dát souhlas k osvojení nejdříve šest týdnů po narození dítěte. Otec osvojovaného dítěte pak může dát souhlas k osvojení i před uplynutím této doby, nejdříve však po narození dítěte. Pokud byl souhlas otce nebo matky dán dříve, nepřihlíží se k němu. Zákon umožňuje zrušení osvojení. Obecně je stanoveno, že osvojení nelze zrušit po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení. To však neplatí, pokud je osvojení v rozporu se zákonem.

53. Celý proces osvojení je legislativně nastaven tak, aby byla příslušnými státními orgány důkladně prověřována schopnost budoucích osvojitelů dítě přijmout, jakož i do budoucna dostát svým (novým) závazkům. Proces zprostředkování osvojení je upraven v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Zprostředkování je zákonným předpokladem osvojení. Orgány sociálně-právní ochrany dětí vybírají určité osoby vhodné stát se osvojitelem určitého dítěte a zajišťují osobní seznámení se dítěte s touto osobou. Zprostředkování se ovšem neprovádí v případě, kdy rodiče dali souhlas s osvojením dítěte předem s určením pro určitou osobu jako osvojitele, nebo podal-li návrh na osvojení manžel rodiče dítěte, pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte, nebo podal-li návrh na osvojení příbuzný dítěte nebo jiná osoba blízká dítěti, u které není vyloučeno osvojení dítěte. Rozhodnutí ve věcech okamžité a předadopční péče je vždy rozhodnutím soudu a o faktickém předání dítěte zájemcům však musí být orgán sociálně-právní ochrany dětí vždy informován, i když osvojení nezprostředkoval. Občanský zákoník stanoví, že ze zprostředkování nesmí mít nikdo nepatřičný zisk. To ale neznamená, že nelze požadovat náhradu odůvodněných nákladů budoucích osvojitelů na přípravu osvojení apod. Samotné zprostředkování je nadále vyhrazeno pouze státu,

kteřý jej vykonává prostřednictvím orgánů sociálně-právní ochrany dětí a nikdo další jej nesmí provádět. Pokud by se osoba dopustila nelegálního zprostředkování, může být postižena pokutou až 200.000 Kč. Trestní zákoník poskytuje další ochranu uvedeným zájmům. Jedná se o trestný čin svěřeni dítěte do moci jiného, útisku, vydírání, únosu dítěte a osoby stížená duševní poruchou, podvodu, či padělení a pozměnění veřejné listiny.

54. Zmíněnou právní ochranu doplňuje ochrana poskytovaná neziskovým sektorem, kdy vybrané organizace nabízejí pomoc zejména budoucím matkám v tísní. Tato pomoc může předcházet patologickému chování matek, které se ocitají v těžké životní situaci. Cílem je snížit faktický tlak na nezbytné řešení situace a podpora procesu svobodného rozhodnutí ženy. Tyto organizace tak mohou sehrát významnou roli v tom, aby proces, v rámci kterého je dítě poskytnuto k adopci, proběhl v souladu s právem při respektování práv biologické matky i jejího dítěte a zabránil vzniku další újmy, která by mohla během tohoto psychicky náročného procesu vzniknout.

55. V roce 2013 bylo osvojeno 504 dětí, z toho 56 dětí bylo osvojeno do zahraničí, v roce 2014 bylo osvojeno 300 dětí a z toho 56 do zahraničí, v roce 2015 bylo osvojeno 302 dětí a z toho 36 do zahraničí a v roce 2016 bylo osvojeno 377 dětí. Možnost zprostředkovat mezinárodní adopci se otevírá 6 měsíců poté, kdy nebylo zprostředkováno osvojení v ČR. V roce 2013 došlo k jednomu spáchání správního deliktu neoprávněného zprostředkování pěstounské péče a v roce 2014 došlo k jednomu spáchání správního deliktu neoprávněného osvojení.

5 Ochrana práv obětí

56. Orgány činné v trestním řízení a další orgány veřejné moci, subjekty pomáhající obětem trestných činů, poskytovatelé zdravotních služeb, znalci, tlumočníci, obhájci a sdělovací prostředky mají povinnost respektovat osobnost a důstojnost oběti, přistupovat k oběti zdvořile a šetrně a podle možností jí vycházet vstříc. Vůči oběti postupují s přihlédnutím k jejímu věku, zdravotnímu stavu včetně psychického stavu, její rozumové vyspělosti a kulturní identitě tak, aby nedocházelo k prohlubování újmy způsobené oběti trestným činem nebo k druhotné újmě.

57. Dítě je považováno za tzv. zvláště zranitelnou oběť, a to bez ohledu na to, jestli v konkrétním případě existuje zvýšené riziko vzniku druhotné újmy, či nikoliv. Zvláště zranitelná oběť má přitom v porovnání s ostatními oběťmi celou řadu oprávnění. Zvláště zranitelná oběť má právo na bezplatnou odbornou pomoc, právo na zabránění kontaktu oběti s pachatelem, právo na provádění výslechu obzvláště citlivě zvláště pro to vyškolenou osobou stejného nebo opačného pohlaví dle výběru oběti, právo na provádění výslechu tak, aby nemusel být později opakován, či právo na tlumočnicka stejného nebo opačného pohlaví dle výběru oběti.

58. Všem obětem bez rozdílu pak zákon o obětech trestných činů přiznává následující práva, která mají rovněž význam z hlediska pomoci a podpory dětem, které se staly oběťmi vyjmenovaných trestných činů. Oběti mají právo na to, aby otázky směřující do jejich intimní oblasti byly kladeny jen tehdy, pokud je to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto otázky je přitom třeba klást

zvlášť šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem, aby nebylo nutné výslech znovu opakovat. Formulaci otázek je třeba při zachování potřebné ohleduplnosti přizpůsobit věku, osobním zkušenostem a psychickému stavu oběti. Oběti mají právo kdykoliv podat námitky proti zaměření otázky. Oběti mají právo na doprovod důvěrníkem k úkonům trestního řízení a k podání vysvětlení. Důvěrníkem může být svéprávná fyzická osoba, kterou si oběť zvolí. Úkolem důvěrníka je poskytovat oběti potřebnou, zejména psychickou, pomoc, a může být zároveň zmocněncem oběti. Oběť má právo v kterémkoliv stadiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na její dosavadní život. Oběť má právo na peněžitou pomoc k úhradě nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy (typicky u trestných činů proti důstojnosti v sexuální oblasti), popř. k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem (typicky u trestných činů, jimiž bylo oběti ublíženo na zdraví). Oběť může uplatnit své nároky na náhradu škody či nemajetkové újmy v trestním řízení proti pachateli trestného činu a pak má postavení poškozeného v daném řízení. Poškozený mladší 18 let má nárok na právní pomoc poskytovanou jeho zmocněncem bezplatně, a to bez ohledu na jeho majetkové poměry. Náklady zvoleného nebo soudem ustanoveného zmocněnce z řad advokátů nese stát.

59. Od účinnosti zákona o obětech trestných činů bylo zahájeno 1 177 řízení o žádostech o poskytnutí peněžité pomoci, bylo rozhodnuto o 803 z nich a peněžitá pomoc v celkové výši 29.002.634 Kč byla přiznána 336 žadatelům.

60. Dne 1. dubna 2017 nabyla účinnosti novela zákona o obětech trestných činů. Nově je stanoveno, že existují-li pochybnosti o tom, zda je oběť zvlášť zranitelnou, je třeba ji za zvlášť zranitelnou považovat. Druhá změna nově stanoví povinnost provádět výslech zvlášť zranitelných obětí (včetně dětí) v přípravném řízení v prostorách pro tento účel upravených či přizpůsobených, je-li to objektivně možné.

61. Poskytování informací obětem je upraveno v zákoně o obětech trestných činů. Poskytovatelé pomoci obětem trestných činů jsou povinni poskytnout oběti informace o službách, které obětem poskytují, o právech oběti zakotvených v zákoně o obětech trestných činů, o právech oběti jako poškozeného podle trestního řádu a o průběhu trestního řízení a postavení oběti jako poškozeného a svědka v něm. Na žádost oběti jí mohou být poskytnuty další informace, například o propuštění nebo uprchnutí obviněného z vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody.

62. Ochrana totožnosti obětí činů vyjmenovaných v Protokolu je zajištěna ochranou osob mladších 18 let, ale i ochranou obětí vyjmenovaných trestných činů. Osobní údaje a soukromí jsou zvláště chráněny u osob mladších 18 let. Orgány činné v trestním řízení nesmí zveřejnit v přípravném řízení ani informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného a svědka. Dále trestní řád stanoví, že nikdo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let. Stejná ochrana se poskytuje i poškozenému staršímu 18 let, jestliže byl vůči němu spáchán trestný čin obchodování s lidmi, některý z trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, únosu dítěte a osoby stížená duševní poruchou a další. Zveřejnění obrazových snímků, obrazových či zvukových záznamů nebo jiných informací o průběhu hlavního líčení, které by umožnily zjištění totožnosti takového poškozeného, je

zakázáno. Ani rozsudek nesmí být zveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích s uvedením jména a bydliště takového poškozeného. Nerespektování těchto ustanovení může být postíženo jako správní delikt s peněžitou sankcí až jeden milion korun nebo dokonce jako trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji.

63. Bezpečnost obětí a jejich blízkých je zajišťována několika způsoby. Obviněnému lze uložit některé z předběžných opatření například tehdy, jestliže z jeho jednání vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, nebo dokoná trestný čin, o který se pokusil nebo připravoval. Jako předběžné opatření lze uložit například zákaz styku s obětí či osobami jí blízkými¹⁶ nebo zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s obětí a jeho bezprostředního okolí a zákaz zdržovat se v takovém obydlí. Nejzazším prostředkem je vzetí do vazby.

64. Ochrana svědků před zastrašováním nebo jiným vážným nebezpečím je také zajištěna institutem ochrany svědka. Nasvědčují-li okolnosti tomu, že svědku nebo osobě mu blízké v souvislosti s podáním svědectví hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, orgán činný v trestním řízení utají nejen totožnost, ale i podobu svědka. Jméno a další údaje se pak nezapisují do protokolu a vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci. Svědek musí být o tomto právu poučen. Institut zvláštní ochrany svědka navíc poskytuje osobní ochranu, přestěhování chráněné osoby a pomoc osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí či zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby.

65. Obecně u trestných činů v této oblasti je nezbytné jednoznačně prokázat věk oběti, bude-li tento důležitý např. pro vyvození trestní odpovědnosti nebo pro přičtení některé přitěžující okolnosti. Nejasnosti ohledně věku oběti nejsou překážkou zahájení vyšetřování. Do doby prokázání opaku se vychází z toho, že se skutečně jedná o osobu mladší 18 let. Nepodaří-li se věk zjistit, nebude obviněný primárně moci být odsouzen za trestný čin spáchaný na dítěti, ale za trestný čin spáchaný na dospělé osobě. Pokud je však jednání pachatele motivováno jeho domněnkou, že páchá trestný čin na dítěti, bude odpovědný za trestný čin spáchaný na dítěti i v případě, že oběť ve skutečnosti dítětem nebude, neboť jeho úmyslem bylo spáchat trestný čin na dítěti, čímž ohrozil veřejný zájem.

66. V případě trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií je za pornografické dílo považováno dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem. V konkrétním případě tak nemusí být spolehlivě zjištěno, zda osoba, která figurovala v pornografickém díle, byla skutečně mladší 18 let, či nikoliv, postačí, že se takovou osobou jevila být.

67. Svědci mají povinnost vypovídat. Právo odepřít výpověď jako svědek má příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh. Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší 18 let o okolnostech, jejichž oživování v paměti by mohlo nepříznivě ovlivnit její duševní a mravní vývoj, vede se výslech zvlášť šetrně. K výslechu se přibere orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající

¹⁶ Zákazem se zde rozumí zákaz jakéhokoli kontaktování nebo vyhledávání, a to i prostřednictvím sítě elektronických komunikací nebo jiných obdobných prostředků.

zkušenosti s výchovou mládeže. Rodiče mohou být přibráni, pokud to může přispět ke správnému provedení výslechu. Výslech zvláště zranitelných obětí anebo dětských svědků provádí v přípravném řízení osoba k tomu vyškolená, je-li to možné. Je-li obětí dítě, výslech v přípravném řízení provádí vždy osoba k tomu vyškolená s výjimkou případů, kdy se jedná o úkon neodkladný a vyškolenou osobu nelze zajistit. Výslech dítěte jako svědka probíhá ve speciální výchovné výslechové místnosti, vyjma případů, kdy není vhodné dítě převážet. Tak je tomu např. u dětí autistů, u dětí v dětských domovech apod. Výslech je i ve výslechové místnosti zaznamenáván na videozáznam.

68. Policie České republiky má vyškolené specialisty pro mládež. Tito policisté řeší trestnou činnost na dětech a dětmi a prochází celoživotním vzděláváním. Specialisté z řad policistů pro mládež prochází každý rok instrukčně metodickým školením, kde jsou s nimi rozebírány nejdůležitější procesní otázky a postupy. V letošním roce budou proškoleni metodici věnující se obětem trestných činů v poučování zákonných zástupců dítěte ohledně práv dětských obětí.

69. Policejní orgány mají několik metodik, které se týkají jednání s dítětem. Pro zkvalitnění práce policie s dítětem byla vypracována metodika Výslech dítěte ve speciální výslechové místnosti.¹⁷ K tomu je nahraný instruktážní film na DVD, ve kterém psycholog ukazuje, resp. podává návod, jak pracovat s výslechovými pomůckami a jak přistupovat k dítěti. V současné době je zpracovávána metodika poučení dítěte před výslechem, ke které bude opět natočen instruktážní film. Jedná se o to, aby každé dítě bylo poučeno s přihlédnutím k jeho dosaženému vývoji při zachování procesního postavení. Cílem je, aby policisté sdělovali poučení takovou formou, aby děti pochopily obsah sděleného a současně toto poučení bude dostatečné pro trestní řízení. Další částí metodiky bude Navázání kontaktu s dítětem před úkonem.

70. Právo na obhajobu je zajištěno. Pokud si zvláště zranitelná oběť nepřeje mít bezprostřední vizuální kontakt s osobou podezřelou ze spáchání trestného činu nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede, učiní se nezbytná opatření, zejména se využívá audiovizuální techniky. Avšak přímo v zákoně o obětech trestných činů je řečeno, že tato opatření nesmí porušit právo na obhajobu. Právo být považován za nevinného, dokud není vina vyslovena odsuzujícím rozsudkem soudu, je jednou z hlavních zásad trestního řízení. Tato zásada je zakotvena jak v trestním řádu, tak i v Listině základních práv a svobod, tedy na ústavní úrovni. V Listině základních práv a svobod je také zakotveno právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům. Avšak přímo klást otázky osobě mladší 18 let lze jen prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení. Nejvyšší soud v roce 2013 ve svém rozhodnutí¹⁸ uvedl, že právo obviněného vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky je limitováno dalším základním právem zaručujícím zvýšenou ochranu dětí a mladistvých. Byl-li výslech proveden za účasti soudce před zahájením trestního stíhání konkrétního pachatele, jde o platný procesní úkon, neboť účast soudce zajistila řádnou ochranu všech práv včetně práva obviněného na obhajobu.

71. Pomoc obětem trestných činů poskytují osoby a organizace zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Těchto osob a organizací je nyní zapsáno

¹⁷ V současnosti v ČR funguje 64 výslechových místností.

¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1241/2013.

358 a nachází se po celém území státu. Tyto subjekty nabízí psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací nebo restorativní programy. Jedná se o advokáty i nevládní organizace. Státní organizací zajišťující podporu a pomoc obětem je Probační a mediační služba, která má střediska ve všech okresech. Celkem se jedná o 74 středisek a 4 pobočky. Poskytuje služby bezplatně.

72. Organizace zabývající se pomocí obětem trestných činů uvedených v Protokolu jsou: Bílý kruh bezpečí, Člověk v tísni, Dětské krizové centrum, In Iustitia, La Strada ČR, Persefona, proFem, Respondeo, Strop, Střediska Probační a mediační služby a další. Většina z těchto organizací poskytuje terénní služby, ale jsou i takové, které poskytují pobytové služby. Tou je například organizace Azylový dům pro ženy a matky s dětmi. Pomáhajícími organizacemi ve vztahu k obchodování s lidmi jsou především La Strada Česká republika, Arcidiecézní charita Praha s projektem Magdala, Diakonie Českobratrské církve evangelické a Mezinárodní organizace pro migraci. Dětské krizové centrum se zaměřuje na děti a má pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Vyhledává děti, na které se sociálně-právní ochrana vztahuje, pomáhá rodičům při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě, poskytuje pomoc obětem trestných činů a je také nestátním zdravotnickým zařízením.

73. Pokud by jakýkoliv subjekt v ČR byl pro svou činnost jakýmkoliv způsobem napadán, může se obrátit na orgány činné v trestním řízení. Vydírání, fyzické napadení či jiné útoky jsou postihovány jako obecné trestné činy. Navíc je možné poskytnout zvláštní ochranu svědka i dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Jelikož organizace věnující se ochraně práv dětí v ČR nečelí žádným rozsáhlým útokům, nejsou obecně přijímána speciální ochranná opatření k zajištění jejich bezpečnosti, pokud k tomu není v konkrétním případě důvod.

74. Komplexní evaluace Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, který byl zmíněn výše, byl jeden z úkolů Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2012 – 2015. Tento úkol byl již splněn. Evaluace Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi externí organizací La Strada, o.p.s. proběhla v rámci projektu Optimalizace mezioborové spolupráce v oblasti ochrany obchodovaných osob a prevence. V rámci tohoto projektu byly vydány dvě analýzy zaměřené jednak na interdisciplinární spolupráci v oblasti boje proti obchodování s lidmi a prevenci a jednak na poskytování sociálních služeb obětem obchodování s lidmi.

75. Oběti trestných činů a poškození mají právo na náhradu škody, která jim trestným činem byla způsobena. Trestní právo umožňuje kromě běžného průběhu trestního řízení i tzv. odklony. Odklon je obecný pojem zastřešující instituty, které umožňují zjednodušit trestní řízení za splnění určitých podmínek, které přitom přinášejí výhody jak obviněnému, tak poškozenému. Výhodou odklonu pro obviněného je, že je rychlejší, méně nákladný a umožní mu vyhnout se trestu. Poškozenému má naopak zajistit náhradu škody. Všechny odklony počítají s náhradou škody či nemateriální újmy způsobené trestným činem, a to buď jako s jednou z podmínek pro aplikaci odklonu, nebo jako s jednou z okolností, k nimž orgán přihlíží při rozhodování o odklonu. Odklony existující v trestním řízení jsou dohoda o vině a trestu, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od

trestního stíhání. Například podmínkou sjednání dohody o vině a trestu je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a zároveň musí státní zástupce při sjednávání dohody dbát na zájmy poškozeného. Právo dítěte na náhradu nemajetkové újmy není podmíněno dřívějším shledáním trestní odpovědnosti ze strany těch, kteří jsou odpovědní za vykořisťování dítěte. To znamená, že poškozený se může obrátit na civilní soud s nárokem na nemajetkovou újmu i v případě, kdy pachatel nebyl shledán vinným ze spáchání trestného činu.

6 Mezinárodní pomoc a spolupráce

76. ČR je členem všech nejvýznamnějších organizací a uskupení, věnujících se problematice boje proti obchodování s lidmi jako např. Organizace spojených národů, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Evropské unie a Rada Evropy. Závazky z členství zformulované v mezinárodních dokumentech jsou průběžně a náležitě promítány do právního řádu ČR. Kromě ustanovení mezinárodních úmluv uvedených níže jde např. o Akční plán boje proti obchodování s lidmi Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a jeho Dodatku z roku 2013 a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU.

77. Základní úmluva pro prevenci, odhalování, vyšetřování, stíhání a trestání činů pokrytých Protokolem je na regionální úrovni Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a sexuálnímu zneužívání (tzv. Lanzarotská úmluva). Ta stanoví preventivní opatření, jimiž se má předejít vykořisťování a zneužívání, zajišťuje ochranu dětí jako obětí v průběhu soudních řízení a bojuje proti tzv. sexuální turistice tím, že umožňuje stíhání pachatelů i za trestné činy spáchané v zahraničí. Strany Lanzarotské úmluvy se zavazují spolupracovat za účelem předcházení a potírání sexuálního vykořisťování a pohlavního zneužívání dětí, ochrany a pomoci obětem a vyšetřování nebo řízení týkajících se trestných činů podle Lanzarotské úmluvy. ČR Lanzarotskou úmluvu ratifikovala 2. května 2016 a tato úmluva pro ni vstoupila v platnost 1. září 2016. V současnosti je české právo plně v souladu s touto úmluvou.

78. Této problematice se věnuje také Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi, která se vztahuje i na děti. Spáchání některého z trestných činů podle této úmluvy na dítěti je považováno za přitěžující okolnost. ČR tuto úmluvu podepsala 2. května 2016 a ratifikovala 29. 3. 2017. Podepsat a ratifikovat tuto úmluvu byl jeden z úkolů Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2012 – 2015.

79. Problematikou trestné činnosti páchané na dětech a mezinárodní spoluprací v boji proti ní se zabývá také Protokol OSN o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, který je součástí mezinárodní Úmluvy OSN o nadnárodním organizovaném zločinu. V ČR došlo k podpisu Úmluvy a Protokolu v roce 2002, k ratifikaci Úmluvy došlo v roce 2013 a Protokolu v roce 2014. ČR rovněž implementuje směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí či např. Akční plán boje proti obchodování s lidmi Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a jeho dodatek z roku 2013.

80. Podle Úmluvy č. 182 Mezinárodní organizace práce o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce, kterou ČR ratifikovala, zahrnuje výraz „nejhorší formy dětské práce“ také užívání, získávání nebo nabízení dětí k prostituci, k výrobě pornografie nebo pro pornografická představení. Tato Úmluva sice explicitně nehovoří o souvisejících trestných činech, zavazuje však strany přijmout všechna nutná opatření k zajištění účinné implementace a vynucení ustanovení, která Úmluvu provádí, včetně stanovení a aplikace trestních sankcí.

81. Ústředními justičními orgány pro mezinárodní justiční spolupráci v trestním řízení, jejímž cílem je získání důkazů pro trestní řízení, jsou Ministerstvo spravedlnosti a v přípravném řízení Nejvyšší státní zastupitelství. Pokud jde zejména o případy dětské pornografie na internetu, velká část žádostí o právní pomoc směřuje do USA. Pravidelně, nejpozději jednou za dva roky, probíhají osobní konzultace případů právní pomoci mezi ČR a USA. Za účelem zvýšení kvality žádostí o právní pomoc mezinárodní odbor Nejvyššího státního zastupitelství ve spolupráci s kolegy z Ministerstva spravedlnosti USA připravil vzor žádosti o právní pomoc do USA a dále vzor žádosti týkající se vyžádání elektronických dat. Pokud jde o spolupráci v rámci EU, státní zástupci a soudci využívají projednání případů právní pomoci i v těchto případech prostřednictvím Evropské justiční sítě nebo Eurojustu. Probační a mediační služba je aktivním členem mezinárodní organizace CEP (Confederation of European Probation), zaměřené především na rozvoj restorativní justice s mezinárodním kontextem. Pracovníci Probační a mediační služby se účastní odborných mezinárodních konferencí, zejména v Evropě.

82. Ministerstvo vnitra i nadále aktivně sjednává a uzavírá dvoustranné mezinárodní smlouvy o policejní spolupráci, které jsou v jeho gesci. Tyto mezinárodní smlouvy, jejichž účelem je poskytnout potřebný právní rámec pro efektivní spolupráci policejních orgánů ČR a druhého smluvního státu, mají za cíl posílit mezinárodní spolupráci v oblasti prevence, odhalování, vyšetřování, stíhání a trestání trestných činů v nich uvedených. Zasazují se o spolupráci v boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii, proti obchodování s lidmi, kuplířství, nezákonnému obchodování s lidskými orgány a tkáněmi, boj s organizovanou činností a další. Od roku 2013 vstoupilo v platnost několik mezinárodních smluv o policejní spolupráci (viz. Příloha č. 8).

83. Právní pomoc v trestním řízení je poskytována i vyžadována na základě dvoustranných a mnohostranných smluv o právní pomoci přijatých v rámci OSN, Rady Evropy či Evropské unie i na základě vzájemnosti. Úmluvy o vydávání stanovují smluvním státům závazek vydávání osob, proti kterým vedou příslušné orgány druhé smluvní strany trestní stíhání, nebo pro které jsou vyžadovány těmito orgány k výkonu trestu odnětí svobody. Je nutno mít na paměti, že vydání občana ČR do ciziny je nepřípustné, pokud nevyjádřil souhlas se svým vydáním. Další z podmínek pro možnost vydání osob dle těchto mezinárodních smluv je podmínka oboustranné trestnosti. To znamená, že předmětný trestný čin je trestným činem i podle právní úpravy druhé smluvní strany mezinárodní smlouvy, na jejímž základě se o vydání žádá. Jelikož předmětné trestné činy právní úprava ČR obsahuje, je tak z pohledu ČR bezesporu možné klasifikovat tyto trestné činy jako extradiční podle některé z úmluv o vydávání, jichž je ČR smluvní stranou. Návrhy mezinárodních smluv o vydávání, které ČR aktuálně sjednává a uzavírá,

pokrývají výše uvedené trestné činy.¹⁹ Přehled dvoustranných a mnohostranných mezinárodních smluv v oblasti mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, na základě kterých lze žádat o vydání pro předmětné trestné činy za předpokladu splnění podmínky oboustranné trestnosti, je uveden v příloze č. 7.

84. Přesný počet odeslaných žádostí do ciziny, případně žádostí doručených z ciziny, týkajících se zkoumané oblasti stejně jako konkrétní údaje ohledně vyhledávaných osob, které byly obviněny ze spáchání uvedených trestných činů, nelze určit, neboť Ministerstvo spravedlnosti nedisponuje statistikou, z níž by bylo možné uvést údaje o vydání osob ve vztahu ke konkrétním trestným činům. S touto možností bude počítat až nově připravovaný systém, na kterém se nyní teprve pracuje.

85. Žádosti o právní pomoc týkající se dané oblasti jsou s ohledem na povahu věci vyřizovány vždy prioritně. V případech, které souvisejí s dětskou pornografií, je častým důkazem elektronická komunikace, kterou je třeba vyžádat z ciziny, neboť poskytovatel elektronických služeb má sídlo v cizině. V daném případě je potřeba vyhovět požadavkům dožádaného státu, pokud jde o oboustrannou trestnost a procesní podmínky získání důkazu v cizině. Nejčastěji jsou v této souvislosti vyžadovány důkazy z USA. Spolupráce v dané oblasti je hodnocena kladně. Před odesláním žádostí o právní pomoc dochází k zálohování elektronických dat u poskytovatelů služeb prostřednictvím kontaktního bodu u Národní centrály proti organizovanému zločinu Policie ČR. Tato praxe je rovněž hodnocena kladně. Pokud je v ČR vyřizována žádost o právní pomoc z ciziny, je oboustranná trestnost přezkoumávána v případě jen těch úkonů, u kterých to stanoví právní úprava ČR.

86. Právní úprava ČR umožňuje uznat a vykonat rozhodnutí vydané v cizím státě v souvislosti s trestným činem, kterým byl uložen mj. trest propadnutí majetku, věci nebo jiné majetkové hodnoty, včetně nástrojů použitých ke spáchání trestné činnosti, popř. výnosů z takové trestné činnosti. Obdobně právní úprava ČR umožňuje předat výkon rozhodnutí, kterým byl v ČR uložen trest propadnutí majetku, věci nebo jiné majetkové hodnoty.

87. ČR je smluvní stranou Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Ústředním orgánem dle této úmluvy je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

88. ČR na mezinárodních fórech dlouhodobě vystupuje na podporu iniciativ k posilování opatření proti obchodu s dětmi. Na podzim 2014 ČR podpořila rezoluci 69. Valného shromáždění OSN „Obchodování se ženami a dívkami“ předkládanou Filipínami, která reflektuje snahy mezinárodního společenství o ochranu před a boj s tímto fenoménem. V červnu 2014 Rada OSN pro lidská práva na svém 26. zasedání prodloužila mandát zvláštní zpravodajky k obchodování s lidmi, zejména ženami a dětmi. Také tuto rezoluci ČR podpořila.

¹⁹ Např. Dohoda mezi Českou republikou a Zvláštní administrativní oblastí Čínské lidové republiky Hongkong o odevzdávání osob hledaných pro trestní řízení.

7 Data

89. Sbírání a hodnocení dat týkajících se implementace Protokolu provádí více ministerstev a orgánů. Příloha č. 2 obsahuje statistiky o zjištěných trestných činech související s prodejem dětí, dětskou prostitucí a dětskou pornografií a jejich pachatelích. Informace pocházejí od Ministerstva vnitra, Policie ČR, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Tyto tabulky uvádějí počet zjištěných trestných činů Policií ČR. Dále uvádějí počet trestně stíhaných osob, které byly obviněny z uvedených trestných činů a proti kterým bylo zahájeno trestní stíhání.²⁰ Vedle toho tabulky uvádějí počet osob, se kterými bylo zahájeno zkrácené přípravné řízení. Zkrácené přípravné řízení je institut trestního řízení, který umožňuje předsoudní fázi trestního řízení zkrátit u méně závažných trestných činů. Ve zkráceném přípravném řízení má podezřelý stejná práva jako obviněný. Tabulky uvádějí i počet osob obžalovaných a počet osob, u kterých byl podán návrh na potrestání. Podání návrhu na potrestání je způsob skončení zkráceného přípravného řízení. Návrh na potrestání je forma zjednodušené obžaloby. Vedle toho tabulky uvádějí i počet návrhů na schválení dohody o vině a trestu v případech obchodování s dětmi, dětské prostituce a dětské pornografie. Návrh na schválení dohody o vině a trestu podává státní zástupce místo obžaloby nebo návrhu na potrestání v případě, že se obviněný přizná ke spáchání skutku a spolu se státním zástupcem se dohodnou na uložení trestu. Dohodu následně schvaluje soud. V případech obchodování s lidmi je však pro jejich závažnost vyloučeno konat zkrácené přípravné řízení a schvalovat dohody o vině a trestu. Konečně tabulky uvádí počty osob odsouzených za trestné činy související s prodejem dětí, dětskou prostitucí a dětskou pornografií. Poslední tabulka uvádí počet obětí trestných činů související s prodejem dětí, dětskou prostitucí a dětskou pornografií ve věku do 18 let.

90. Údaje v jednotlivých tabulkách zachycují vždy počty případů či osob, které se nacházely v daném stádiu trestního řízení na konci daného roku. Vzhledem k délkám řízení většinou osoba neprojde všemi stádií v daném roce. V rámci jednoho roku tedy z počtu osob v každém stádiu nelze vyvozovat závěry ohledně počtu osob ve stádiu následujícím. Data je tedy primárně nutné posuzovat samostatně v rámci jednotlivých tabulek. Lze např. srovnávat počty osob obžalovaných a odsouzených v jednotlivých letech, ale nikoliv počty obžalovaných a odsouzených v daném roce, neboť většinou nejde o tytéž osoby. Je rovněž nutno upozornit na to, že současný systém sběru a evidence dat neumožňuje sledovat konkrétní případ v čase a říci, zda a kdy byl daný pachatel odsouzen apod. a tak data dynamicky srovnávat v čase. Toto bude umožňovat až nový statistický systém, který je nyní připravován.

91. Z uvedených údajů vyplývá, že počet osob trestně stíhaných za výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií stoupl v roce 2015 na 148 osob ze 110 osob v roce 2014, a v roce 2016 stoupl až na 175 stíhaných osob. Také počet osob stíhaných za zneužití dítěte k výrobě pornografie stoupl z 20 případů v roce 2015 na 66 případů v roce 2016. Počet osob stíhaných za trestný čin obchodování s lidmi se pohybuje na čísle 20 osob

²⁰ V roce 2016 se přešlo na nový systém statistik kriminality. Data v Příloze č. 2 v tabulce o zjištěných trestných činech byla přepočítána podle nového systému a nejsou tedy porovnatelná s ostatními tabulkami.

ročně. Počet stíhaných osob za trestný čin svádění k pohlavnímu styku (jednání pokrývající dětskou prostituci osob od 15 do 18 let) stoupl v roce 2016 na dvojnásobek oproti roku předcházejícímu z 25 na 50 osob. Komerční forma pohlavního zneužití byla zjištěna jen u 2 případů v letech 2015 a 2016. Trestný čin pohlavního zneužití má obecně vyšší počet stíhaných osob, ale je třeba upozornit, že stíhá jakýkoli sexuální styk s osobou mladší 15 let, nejen styk za úplatu.

92. Dále z uvedených údajů vyplývá, že v roce 2016 mírně klesl počet osob odsouzených za trestný čin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií oproti rokům 2015 a 2014 (z 61 odsouzených na 49 odsouzených). Počet odsouzených za trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie se pohybuje stabilně kolem 20 odsouzených ročně (v roce 2016 23 odsouzených, v roce 2015 24 odsouzených). Počet osob odsouzených za trestný čin obchodování s lidmi je velmi nízký. V letech 2016 a 2015 se jednalo o pouze 3 odsouzení ročně. Počet odsouzených za trestný čin svádění k pohlavnímu styku (jednání pokrývající dětskou prostituci osob od 15 do 18 let) se také dlouhodobě pohybuje kolem 20 odsouzených ročně. V roce 2016 se jednalo o 21 odsouzených, v roce 2015 o 18 odsouzených. K těmto osobám lze přičíst ještě počet návrhů na potrestání (v letech 2016 a 2015 se jednalo o jednu osobu ročně, v letech 2014 a 2013 se jednalo o 4 osoby ročně).

93. Příloha č. 3 obsahuje statistiky z databází orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Uvádí počty případů, kterými se tyto orgány zabývaly a zvažovaly možnost, že dítě se stalo obětí nějaké formy dětské prostituce nebo dětské pornografie. Podle zákona jsou nejen tyto orgány povinny hlásit orgánům činným v trestním řízení podezření na spáchání trestného činu na dítěti, případně zajistit, aby případ byl oznámen jinak. Proto údaje orgánů sociálně-právní ochrany dětí a orgánů činných v trestním řízení nejsou úplně srovnatelné.

94. Orgány sociálně-právní ochrany vyplňují pro tyto účely statistické výkazy. Ve statistickém výkazu se uvedou počty dětí v členění dle pohlaví, věku a zdravotního stavu dítěte, u kterých bylo ve sledovaném roce zjištěno nebo prokázáno důvodné podezření na zneužití dítěte k dětské pornografii nebo k dětské prostituci. Podezření na tyto formy zneužití dítěte může být zjištěno z vlastní činnosti orgánu nebo na základě upozornění či oznámení jiné osoby nebo orgánu, případně na základě sdělení samotného dítěte. Do počtu dětí se nezahrnují případy, ve kterých bylo v tomtéž sledovaném roce zároveň prokázáno, že podezření na zneužití dítěte k dětské pornografii nebo dětské prostituci bylo nedůvodné. Do počtu dětí ohrožených dětskou pornografií se uvedou děti, u kterých bylo zjištěno podezření na jejich zneužití k výrobě dětské pornografie nebo podezření na to, že ve vztahu k nim byla šířena nebo zpřístupňována dětská pornografie. Do počtu dětí ohrožených dětskou prostitucí se uvedou děti, u kterých bylo zjištěno podezření na využívání dítěte pro sexuální účely za peníze či jinou odměnu nebo výhodu. Může se jednat o následující formy dětské prostituce: prostituční chování dítěte přinucením ze strany osoby blízké nebo ze strany cizí osoby, prostituční chování dítěte „dobrovolné“ pro obživu dítěte nebo jeho rodiny, prostituční chování dítěte „dobrovolné“ za peníze či jinou odměnu nebo výhodu, a prostituční chování dítěte „dobrovolné“ tzv. pro zábavu nebo z jiného motivu. Souhlas dítěte (dobrovolnost) nijak

nesnižuje závažnost a škodlivost takového jednání a nemá vliv ani na trestní postih osob zneužívajících dítě (samotné dítě nelze za prostituční chování trestně postihovat).

8 Přílohy

Příloha č. 1: Vybrané paragrafy z trestního zákoníku a dalších zákonů

Příloha č. 2: Informace o trestné činnosti související s Protokolem

Příloha č. 3: Činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k dětem ohroženým dětskou prostitucí a dětskou pornografií

Příloha č. 4: Vybrané části z Národní strategie ochrany práv dětí z roku 2012

Příloha č. 5: Vybrané části z Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v ČR pro období 2016 – 2019

Příloha č. 6: Seznam extradiční smluv

Příloha č. 7: Mezinárodní smlouvy o policejní spolupráci